

«БЕКТЕМИН»

Ж.Баласагын атындагы КУУнун
илимий иштери боюнча проректору,

Э.И.К., доцент Лайлиева Э.Ж.

2017-ж.

Сартбекова Нуржан Коодоеванын «Болочок инженерлердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун илимий-педагогикалык негиздери» аттуу темада 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине жетектөөчү мекеме – Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин “Жогорку мектептин педагогика” кафедрасынын

П и к и р и

1. Изилдөөсүнүн актуалдуулугу. Учурдагы дүйнөлүк билим берүү мейкиндигинде орун алган өзгөрүүлөр болочок инженерлердин кесиптик даярдыгынын багыттарынын кеңейишине жана мазмунунун өркүндөшүнө алып келди. Акыркы мезгилге чейин инженерлерди адистик даярдоодо мамлекет тарабынан аныкталган талаптарда адистештирүүгө басым жасалып келген, ал эми азыркы учурда инженердин адистештирилген даярдыгында социалдык жактан ийкемдүү, адамгерчиликтүү, коммуникабелдүү инсан катары калыптандыруу маселеси актуалдашууда. Мындай талаптын билим берүү күн тартибине келиши эң эле аз дегенде негизги үч объективдүү факторлор менен шартталат: биринчиси – күн санап кулач жайып бара жаткан ааламдашуу тенденциясы; экинчиси – Кыргызстандын дүйнөлүк билим мейкиндигине интеграциялануу талаптары; үчүнчүсү – көп улуттуу мамлекеттеги жарандардын, адистердин чет өлкөлөр менен кызматташуусунун күч алышы болочок инженерлердин башка тилдеги коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандырууну орчундуу педагогикалык маселеге айлантаат. Анын үстүнө, жогорку квалификациялуу адистерди даярдоодо Кыргызстандын билим берүү системасынын Болон процессине кирүүсү инженерлерди даярдоодогу жаңы жагдайларды жаратуу менен билим берүүдө башка тилдеги коммуникациялык парадигманын алдыңкы орунга чыгышына түрткү болду. Жалпы европалык билим берүү мейкиндигине кирүү талабы жогорку окуу жайларда билим алып жаткан бардык студенттердин, анын ичинде болочок инженерлердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн

калыптандыруу зарылдыгын туудурат. Бул жагдай студенттердин чет тилин окуп-үйрөнүүсүндө кесиптик билим берүүнүн коммуникациялык, деги эле инсан катары калыптануудагы жана аларды ишке ашыруунун илимий-педагогикалык негиздерин иштеп чыгууну жана аларды билим берүү процессинде ишке ашыруу жолдорунун бүтүндөй системасын түзүүнү талап кылат. Жогорку окуу жайлардагы «Англис тили» окуу дисциплинасы чоң билим берүүчүлүк дараметке ээ болуп, инсанды өнүктүрүү милдеттерин чечүү менен катар, кесиптик билимдерди системалуу толуктоонун, коммуникациялык билгичтиктер менен көндүмдөрдү калыптандыруунун жана өнүктүрүүнүн каражаты болуп саналат. Компетенттүүлүк мамиленин орун алышы техникалык жогорку окуу жайларда даярдоонун максаты менен натыйжаларын кесиптик окутуунун сапатын арттыруунун шарты катары кароого мүмкүнчүлүк түзөт. Жогорку техникалык билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандартын компетенцияларды калыптандыруу процессинде академиялык белгилүү бир компетенциялардын курамынын ичинде башка тилдүү коммуникациялык компетенттүү бүтүрүүчүнү калыптандырууга шарт түзөт.

Ушундан улам Сартбекова Нуржан Коодоевнанын жогоруда аталган диссертациялык эмгеги мезгил талабына шайкеш болуп, илимий - практикалык актуалдуулугу жогору изилдөөлөрдүн катарында кароого болот.

Иликтөөгө алынган проблема көп кырдуу категориялардын чегинде тургандыктан, автор тарабынан көптөгөн булактар талдоого алынып, алардын рационалдуу идеялары илимий этиканын эрежелерине ылайык орундуу жетекчиликке алынган. Мындай иш - аракет изилдөөнүн проблемасын, стратегиясын, илимий апараттарын тагыраак айкындоого мүмкүнчүлүк берген.

Диссертациялык изилдөөнүн максаты: болочок инженерлердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык, дидактикалык, методикалык жана лингвистикалык негиздерин англис тилин окутуу үлгүсүндө иштеп чыгуу, аталган компетенттүүлүктү калыптандыруунун моделин, усулдук жолдорунун системасын аныктоо жана аларды практикага киргизүү.

Изилдөөдө төмөнкү **милдеттер** каралган:

1. «Болочок инженерлердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгү» категориясынын илимий өңүттөн анализдөө менен аталган аныктамага толуктоо жана тактоолорду киргизүү, анын өзгөчөлүктөрүн жана курамдык бөлүктөрүн, ошону менен бирге техникалык окуу жайларда окуган студенттердин аталган компетенттүүлүккө ээ болуу абалын аныктоо.

2. Жогорку квалификациялуу инженерлерди даярдоонун чет элдик жана ата мекендик тажрыйбасын изилдөөнүн негизинде болочок инженерлердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруу концепциясын негиздөө.

3. Болочок инженердин БТККны калыптандыруунун илимий-практикалык моделин иштеп чыгуу.

4. Болочок инженердин БТККны калыптандыруунун илимий-усулдук жолдорун иштеп чыгуу.

5. Болочок инженерлердин БТККны калыптандыруунун илимий-педагогикалык системасын иштеп чыгуу жана анын натыйжалуу критерийлерин аныктоо.

6. Педагогикалык экспериментти жүргүзүү менен болочоктогу инженерлердин БТККны калыптандыруу концепциясынын жана моделдин натыйжалуулугун далилдөө.

2. Коргоого коюлган илимий жоболордун, сунуштардын негизделиш даражасы.

Азыркы мезгилде Кыргызстанда биринчи планга эмгек рыногунун калыптанышы менен шартталган кесиптик мобилдүүлүк проблемасы чыкты. Техникалык жогорку окуу жайлардын бүтүрүүчүсү – бул өндүрүштүк объектилерди иштеп чыгуу, өндүрүү, изилдөө жана эксплуатациялоо боюнча инженердик функцияларды турмушка ашыруу үчүн зарыл билимдерге гана эмес, олуттуу коммуникациялык көндүмдөргө, чет тилин билүүгө да ээ адис болууга тийиш. Чет өлкөлөр менен байланыштарын кеңейтип жаткан Кыргызстанга баарлашуу каражаты катары чет тилин билген адистер талап кылынат. Жүргүзүлгөн теориялык жана эксперименттик изилдөө болочок инженерлердин БТККны калыптандыруунун илимий-педагогикалык негиздерин аныктоого мүмкүнчүлүк түздү:

1. Кыргызстандын техникалык жогорку окуу жайларында «Башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүк» категориясынын илимий өңүттөн анализдөө анын аныктамасына толуктоо жана тактоолорду киргизүү менен төмөндөгүдөй аныктама берилди: «Башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүк – бул инсандын интегралдуу касиети болуп саналат жана ал инсандын башка тилде эң жогорку деңгээлде коммуникациялык ишмердүүлүктү жүргүзүүнү мүнөздөйт, б.а. башка тилде өзүн эркин түшүндүрө алуу жана башка тилдеги маалыматтарды ар тараптан кабыл алуу жөндөмү жана шыгы». Техникалык багыттагы адистиктердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүнүн өзгөчөлүктөрүн белгилүү менен анын курамдык бөлүктөрү аныкталды. Башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүктү үч деңгээлде кароого жана үч негизги топко компетенцияларды бириктирүүгө болот, алар: лингвистикалык, коммуникациялык жана прагматикалык. Лингвистикалык – оозеки жана жазуу башка тилдик кебине ээ болууну аныктоочу негизги компетенция. Тил – бул каражат, ал эми кеп – кептик ишмердүүлүк процессинде ойду тил аркылуу калыптандыруу жана түзүү ыгы. Коммуникациялык –

кесиптик компетенция тилдик жана кептик каражаттардын милдеттерине карата адекваттуу колдонуу жөндөмдүүлүгү катары берилген, ошондой эле баарлашуунун кесиптик кырдаалдарын эске алуу менен кептик жүрүм-турумду куруу билгичтигине жана инженердик-техникалык аймакта коммуникациялык башка тилдүү ишмердүүлүктү турмушка ашыруу билгичтигине негизделген. Үчүнчү прагматикалык тобу инженердин маалыматтык – технологиялык жана өз алдынча билим алуучулук компетенциялары катары берилген, алар өз ара байланышта туруп, бирдей максаттарды көздөшөт. Ошондой эле техникалык окуу жайларда окуган студенттердин коммуникациялык компетентүүлүгүнө ээ болуу абалы аныкталды: Кыргызстандын алдыңкы техникалык жогорку окуу жайлардын болочок инженерлерди башка тилде даярдоону талдоо окуу процессинде окутуунун салттуу дагы, инновациялык дагы ар түрдүү усулдары, формалары, технологиялары ишке ашырыларын, бирок азырынча бейформалдуу жана информалдуу башка тилдүү билим берүүнүн дарамети майнапсыз колдонуларын көрсөттү.

2. Жогорку квалификациялуу инженерлерди даярдоого байланыштуу илимий-теориялык окууларга таянуу менен чет элдик жана ата мекендик билим берүү тажрыйбасын изилдөөнүн негизинде болочоктогу инженерлердин БТККны калыптандыруу концепциясы жаралды.

БТККны калыптандыруунун негизги принциптери: билимдин турмуш менен байланышы, удаалаштык, кошумчалык, дисциплиналар аралык интеграция, социомаданий жана кесиптик багытталгандык, топтук бирге аракеттенүүнүн вариативдүүлүгү; методдору: долбоор усулу (чыгармачылык менен ойлоо), окуу жана жазуу аркылуу сын көз менен ойду өстүрүү, дебат усулу, оюндук технология (тилдик оюндар, ролдук оюндар, драмалаштыруу), проблемалык дискуссиялар, интерактивдүү окуу технологиясы (эки-экиден, аз тайпаларда), грамматика-котормо усулу.

БТККны калыптандыруу формалдуу да, бейформалдуу (тилдик программаларга катышуу, студенттик илимий конференцияларда чыгып сүйлөө, конкурстарга, викториналарга, олимпиадаларга катышуу) жана информалдуу да (тилдик олимпиадаларга даярдануу, рефераттарды жазуу, студенттин күндөлүгүн жана тилдик портфелди жүргүзүү ж.б.) билим берүүнүн алкагында турмушка ашырылат:

– БТККны калыптандыруу процессинде студенттердин ролдук позицияларынын алмашуусу болуп өтөт: окуп жаткан → өзү окуп жаткан → окутуп жаткан;

– үйрөнүлүп жаткан тилдин өлкөсүнүн баалуулуктар системасын, жүрүм-турум ченемдерин, маданиятынын өзгөчөлүктөрүн өздөштүрүүгө максатталган маданий-билим берүүчүлүк-тарбиялык чөйрөнү түзүү бул процесстин натыйжалуулугунун зарыл шарты болуп саналат;

– БТККны калыптандыруу процесси окутуу жана өз алдынча билим алуу ишмердүүлүгүнүн биримдиги катары бериле алат жана үзгүлтүксүз мүнөзгө ээ болууга тийиш, анда студент активдүү позицияны ээлейт жана өзүн маданият аралык, инсан аралык жана коммуникациялык ишмердүүлүктүн субъектиси катары ишке ашырат;

– БТККны калыптандыруу процесси билим берүү этаптарынын удаалаштыгы төмөнкүдөй болгон шартта кыйла натыйжалуу болот: түшүнүктөрдөн – билимдерге, билимдерден – билгичтиктерге жана көндүмдөргө, андан ары – компетенттүүлүккө;

– башка тилдүү кесиптик компетенттүүлүктү калыптандыруу процессинде долбоорлук технологиялар колдонулат.

3. Болочок инженердин БТККны калыптандыруунун интеграциялык илимий-практикалык модели иштелип чыкты. Аталган модель БТККны калыптандыруудагы салттуу дидактикалык принциптерге (билимдин турмуш менен байланышы, удаалаштык, кошумчалык, дисциплиналар аралык интеграция, социомаданий жана кесиптик багытталгандык, топтук бирге аракеттенүүнүн вариативдүүлүгү ж.б.) илимий-методикалык жагдайларга негизделген. Иштелип чыккан моделде БТККны калыптандыруу системасынын негизги түзүмдүк компоненттери бирге аракеттенүүсү анын кызмат аткаруусун жана бүтүндүүлүгүн камсыздоочу максаттык, мазмундук, процессуалдык-технологиялык жана натыйжалык компоненттери болот. Студенттерди БТККны калыптандыруу системасынын максаттык компоненти максаттардын биримдиги жана милдеттердин системасы менен берилген, аларды комплекстүү чечүү жетишүүнү камсыз кылат. Натыйжалык компонент адистин БТККны өз ара байланышкан аспектилерин берет. Болочок инженердин БТККны калыптандыруу системасынын натыйжасы анын калыптангандыгынын орточо деңгээли болуп калууга тийиш. Мазмундук компонент моделде башка тилде даярдоонун мазмуну менен берилген да, инженерлердин кесиптик даярдыгынын шарттуу өз алдынча аймагын берет, аны өздөштүрүү инсандын БТККнын ээ болуусу үчүн шарттарды түзөт. Мазмундук компонент окуу пландары, дидактикалык материалдар, коммуникациялык билгичтиктер менен көндүмдөрдүн тизмеси жана алардын мүнөздөмөлөрү менен берилген. Технологиялык компонент билим берүү процессинин субъектилеринин берилген компетенттүүлүктү калыптандырууга багытталган аракеттеринин жыйындысын, ошондой эле окутуу формаларынын, усулдарынын жана каражаттарынын системасын, окуп жаткандардын БТККнын критерийлери менен деңгээлдерин караштырат. БТККны калыптандыруу контексттүү окутууну ишке ашырууда кыйла натыйжалуу. Бул процесстин ар бир этабына студенттердин ишмердүүлүгүн уюштуруунун белгилүү бир базалык формасы (сабактардын ар түрдүү формалары) ылайык келет: формалдуу билим берүүнүн алкагындагы академиялык

типтеги окуу ишмердүүлүгү, өз алдынча иш (информалдуу билим алуу), ошондой эле бейформалдуу билим берүүнүн ар түрдүү элементтери.

4. Болочок инженердин БТККны калыптандыруунун илимий-усулдук технологиялары (оюндук, долбоорлук, контексттүү окутууну ишке ашыруу технологиясы, проблемалуу окутуу технологиясы) жана жолдору иштелип чыкты. Илимий-усулдук технологияларды иштеп чыгуу жалпы маданий таануучулук, этномаданий өзгөчөлүктөр, коммуникациялык жана инсанга багытталгандык концепцияларга негизделип, социалдык, интерактивдүүлүк, коммуникациялык методдорго жана ыкмаларга артыкчылык берилет. Студенттердин БТККны калыптандыруунун педагогикалык системасынын кызмат аткаруусун уюштуруучулук жана усулдук камсыздоону талдоо алардын формалдуу, бейформалдуу жана информалдуу билим берүүнүн алкагында өз алдынча турмушка ашырылуучу окуу-изилдөөчүлүк жана илимий-изилдөөчүлүк иши кесиптик калыптануунун эң маанилүү шарты менен каражаты болуп саналарын көрсөттү. Чет тили боюнча окуу-изилдөөчүлүк иштин мааниси мында аны аткаруу процессинде студент изилдөөчүлүк билгичтиктер менен көндүмдөрдүн белгилүү бир тизмегине ээ болот: чет тилиндеги адабияттарды өз алдынча талдоо, каталогдор, маалыматтык обзорлор менен иштөө, башка тилдүү адабиятты конспектилөө; чет тили менен адистикти айкалыштырып илимий-практикалык конференцияларда эл алдына чыгып сүйлөө; олимпиадаларга, конкурстарга катышуусу.

5. Болочок инженерлердин БТККны калыптандыруунун илимий-педагогикалык системасы иштелип чыкты жана анын натыйжалуулук критерийлери аныкталды. Сунушталып жаткан БТККны калыптандыруу педагогикалык системасын долбоорлоо методологиясы төмөнкү илимий-методикалык талаптарга таянат: системалуулук, инсандык ишмердүүлүк, коммуникациялык компетенттүүлүк, проблемалык-долбоорлук, маданият-таануучулук. Болочок инженерлердин БТККны калыптандыруунун илимий-педагогикалык системаларынын натыйжалуулук критерийлери катары: чет тилин үйрөнүү мотивдеринин өзгөрүүсү; чет тилин үйрөнүү процессинде рефлексиялык билгичтиктердин калыптанышы; студенттердин өзүн-өзү башкаруу жөндөмдүүлүктөрү каралды. БТККны калыптандыруунун илимий-педагогикалык системасынын натыйжалуулугунун илимий критерийлеринин курамдык бөлүктөрүнүн мотивдештирүү когнитивдик жана рефлексиялык деңгээлдери аныкталды, аталган критерийлердин негизинде болочоктогу инженерлердин чет тилди үйрөнүү мотивдери, чет тилдеги маалыматтарды түшүнүү деңгээлдери, рефлексиялык жөндөмдөрү ошондой эле өздүк өнүгүүсүн шыктандыруунун педагогикалык шарттары аныкталды.

6. Педагогикалык экспериментти жүргүзүүнүн натыйжасында болочок

инженерлердин БТККны калыптандыруу концепциясынын натыйжалуулугу далилденди, т.а. жогорку башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүнүн деңгээлиндеги студенттердин катышы 9%дан 24%га чейин жогорулады жана төмөнкү коммуникациялык деңгээлдеги студенттердин үлүшү 32%дан 11%га төмөндөдү. Мындан тышкары, чет тилин үйрөнүү процессиндеги окуу мотивациясынын көрсөткүчтөрү, чет тилиндеги маалыматты түшүнүүнүн деңгээли жакшырды. Бейформалдуу жана информалдуу билим алуунун шартында англис тилин үйрөнүү процессинде негизги рефлексиялык билгичтиктерге ээ болуу боюнча көрсөткүчтөр жакшырды: студенттердин билиминин сапаты Н. Исанов атындагы Кыргыз мамлекеттик курулуш, транспорт жана архитектура университетинде 30%дан 66,5%га чейин, Эл аралык инновациялык технологиялар университетинде 30,3%дан 61,4%га чейин, С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетинде 28,9%дан 65,1%га чейин, ал эми Кыргыз өзбек университетинде 28,9%дан 64,7%га чейин жогорулады.

Изилдөөнүн максаты менен натыйжаларынын ортосунда тыгыз ички логикалык биримдик камсыз кылынган. Изилдөөнүн милдеттери, коргоого коюлган жоболор, корутундулар түгөлү менен анын мазмунуна дал келет.

3. Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык маанилүүлүгү.

Кыргызстанда азыркы техникалык адистин кесиптик даярдыгынын жогорку деңгээлин камсыздоого мүмкүнчүлүк берүүчү «Болочок инженерлердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгү» категориясынын илимий өңүттөн анализдениши менен эң алгачкы изилденди жана аныкталды; техникалык чөйрөдөгү глобализациялык тенденциялардын чакырыгына жооп берген, кесиптик жана эл аралык маданий баарлашууга мүмкүнчүлүктөргө ээ болгон болочоктогу инженерлердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун концепциясы даярдалды; болочок инженерлердин формалдуу, бейформалдуу, информалдуу билим берүүнүн интеграцияланышынын негизиндеги башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык системасынын теориялык модели иштелип чыкты; болочок инженерлердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык системасын долбоорлоонун методологиялык мамилелердин аспектиери белгиленди; илимий-педагогикалык системасынын натыйжалуулугунун критерийлеринин курамдык бөлүктөрү иштелип чыкты; БТКК боюнча даярдалган илимий концепциялык негиздер жана ага байланыштуу билим берүү моделинин натыйжалуулугу педагогикалык эксперимент аркылуу текшерилди.

Изилдөөнүн теориялык маанилүүлүгү инженерлердин кесиптик ишмердүүлүгүн жана аларды башка тилде даярдоо системасын изилдөөнүн темасынын контекстинде илимий-педагогикалык, теориялык, дисциплиналар аралык талдоо жүргүзүүдө жатат. Бул аларды көп

аспектиде кароого, системалоого жана жалпылоого, техникалык жогорку окуу жайлардын студенттеринде башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруу процессинин илимий-педагогикалык теорияларына толуктоолорду киргизүүгө мүмкүндүк берет. Иште болочок техникалык адистерди сапаттуу башка тилдүү даярдоону камсыз кылуучу педагогикалык системаларды моделдөөдө колдонула алышчу теориялык жоболор камтылган. Изилдөөдө камтылган болочок инженерлердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык системасынын моделин иштеп чыгууга карата түшүнүктөрдүн, жоболордун, идеялардын, мамилелердин тартиптешкен жыйындысы ушул багыттагы илимий билимди түзүү проблемасынын чечилиши катары квалификациялана алат. Педагогика илими жаңы концепция менен толукталган, анда инженердик-техникалык аймакта тилдин ээлери менен инсан аралык, маданият аралык баарлашууну турмушка ашырууга жөндөмдүүлүктү жана даярдыкты калыптандырууну камсыздоочу система түзүүчү байланыштар менен алака-катыштарга изилдөөчүнүн көз карашы берилген. Концепциянын негизинде болочок инженерлердин БТККны калыптандыруунун педагогикалык системасын долбоорлоонун методологиялык мамилелердин аспектиери белгиленген. Долбоорлоо билим берүү процессинин максаттарын, башка тилде даярдоонун мазмунун жана анын формалдуу, бейформалдуу, информалдуу билим берүүнүн алкагындагы усулдарын түзүүгө карата илимий-педагогикалык, теориялык мамилелерди иштеп чыгууну камтыган.

4. Алынган натыйжалардын ички биримдигин жана тиешелүү актуалдуу проблеманы, теориялык жана прикладдык милдетти чечүүгө багытталгандыгын баалоо.

Изденүүчү Сартбекова Нуржан Коодоевнанын «Болочок инженерлердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун илимий-педагогикалык негиздери» аттуу темадагы докторлук диссертациясында көрсөтүлгөн натыйжалар Кыргызстанда педагогиканын тарыхы жана тарбиялоонун теориясы боюнча илимий билимдердин өнүгүшүнө олуттуу салым кошот деп эсептөөгө болот. Алынган натыйжалар ички биримдикке жана логикалык ырааттуулукка ээ. Практикалык сунуштар текшерилген теориялык жоболорго негизделген. Диссертация Кыргызстанда бул проблемага арналган эң алгачкы жаңы изилдөөлөрдүн катарына кирет.

5. Диссертациянын жыйынтыктарын жана натыйжаларын пайдалануу боюнча конкреттүү сунуштар.

Аткарылган илимий изилдөөнүн жыйынтыктарын техникалык жогорку окуу жайында студенттердин БТККны калыптандыруунун ишмердүүлүгүндө **пайдаланууга** боло турган төмөнкүдөй **сунуштар** берилди:

– башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүктү калыптандыруу боюнча сунушталган концепцияны, илимий-педагогикалык системаны, илимий-методикалык усулдарды педагогикалык тажрыйбада колдонуу туура болот;

– болочок адистердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык системасынын иштелип чыккан теориялык моделин бардык тилдик эмес жогорку окуу жайларга жайылтуу керек;

– «English language day – Англис тили күнү» профилдик усулдук программаны дидактикалык материал катары окуу процессинде колдонуу студенттердин чет тилин кыйла терең үйрөнүүсүнө, кызыгуусуна түрткү бере алат, алардын тилдик билимдеринин, билгичтикеринин жана көндүмдөрүнүн сапатын жогорулатууга, англис тилдүү чөйрө түзүүгө, башка тилде баарлашуу кырдаалдарына «чөмүлтүү», кепти кабыл алуу жана кайра түзүү, угуза айтуу, грамматикалык түзүлүштөрдү пайдалануу, лексиканы, инженердик терминологияны колдонуу, кептик көндүмдөрүн ролдук оюндар аркылуу өнүктүрүүгө жана бышыктоого оптималдуу шарт түзүп бере алат.

6. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна туура келиши.

Издөнүүчү Сартбекова Нуржан Коодоевнанын «Болочок инженерлердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун илимий-педагогикалык негиздери» аттуу темада 13.00.01– жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогикалык илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши бардык компоненттери боюнча авторефераттын мазмунуна негизинен дал келет.

Авторефераттын орус жана англис тилиндеги резюмеси кыргызча мазмуну менен иденттүү талапка ылайык аткарылган.

7. Диссертациянын негизги натыйжаларынын, жыйынтыктарынын, корутундуларынын толук жарыяланышы.

Изилдөөнүн багыты боюнча бардыгы 1 монографияда, 2 окуу китебинде, 7 методикалык усулда, 53 макалада чагылдырылган. Алардын ичинде Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары жарыяланган РИНЦ системалары аркылуу индекстелүүчү илимий басылмаларда - 11 макала. Автордун илимий-методикалык эмгектери окуу-тарбия процессиндеги педагогикалык кырдаалдар жана аларды чечүү жолдорун калыптандыруунун теориялык жоболорун, ошондой эле практикалык сунуштарды толугу менен өз ичине камтыйт.

8. Диссертациянын мазмунунда жана авторефератта байкалган айрым

мүчүлүштөр:

1. Болочок адистердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык усулдарын жана каражаттарын баяндап жазып эле

койбостон, практикада колдонулушун экспериментте тактап көрсөтсө иштин мазмуну жакшырмак.

2. Компетенттүүлүк маселелери боюнча кыргызстандык окумуштуулардын эмгектеринде аз көлөмдө анализденген.

3. Главардагы, жалпы корутундудагы жыйынтыктар дагы кошумчаланып күчтөтүлсө болмок.

4. Диссертациянын орфографиялык, стилистикалык каталары бар. Мисалы, 197, 226, 253 ж.б. беттерде.

Бирок, аталган кемчиликтерди диссертациянын мазмундук чектерин тереңдетүү багытындагы сунуштар катары кабылдоого болот жана алар изилдөөнүн теориялык жана практикалык натыйжаларына олуттуу таасир эте албайт. Сартбекова Нуржан Коодоевнанын докторлук диссертациясын өз алдынча аткарылган изилдөө катары кароого болот. Изилдөөнүн мазмуну жана андагы алынган жыйынтык жободогу көрсөтүлгөн критерийлерге толугу менен жооп берет.

Издөнүүчү Сартбекова Нуржан Коодоевнанын «Болочок инженерлердин башка тилдүү коммуникациялык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун илимий-педагогикалык негиздери» аттуу диссертациялык иши Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиянын «Окумуштуулук даражаларды ыйгаруунун тартиби жөнүндө жобонун» 10 пунктуна ылайык коюлган талаптарына толук жооп берет, ал эми изденүүчү 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын алууга татыктуу деп эсептөөгө болот.

Пикир Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин жогорку мектептин педагогикасы кафедрасынын 2017 - жылдын 7 - февраль айындагы отурумунда (протокол № 10) талкууланып бекитилди.

Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук
университетинин жогорку мектептин педагогикасы
кафедрасынын отурумунун төрайымы,
педагогика илимдеринин доктору, доцент

Карабалаева Г.Т.

Г.Т. Карабалаеванын
КБ башчысы

Сартбекова Нуржан

Г.Т. Карабалаеванын
КБ башчысы